

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA W KRAKOWIE**

L. dz.. RKR-61-19/08/JK- 6 /08

Kraków, dn. 14 lipca 2008 r.

DECYZJA NR RKR - 12 /2008

Na podstawie art. 27 ust. 1 i ust. 2 w związku z art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.) oraz stosowanie do 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz.U. Nr 134, poz. 939), po przeprowadzeniu z urzędu postępowania w sprawie stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów,

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –

uznaje się za naruszające zbiorowe interesy konsumentów praktykę stosowaną przez przedsiębiorców: Zofię Zwolińską oraz Ewę Cichońską wykonujące działalność pod nazwą Prywatne „Tęczowe” Przedszkole s.c. z siedzibą w Przemyślu, polegającą na:

stosowaniu w § 16 Statutu Przedszkola postanowienia w brzmieniu:

„Dziecko zostaje skreślone z listy wychowanków w przypadku nie wywiązywania się Rodziców z płatności za pobyt dziecka w przedszkolu”,

które jest zbieżne (tożsame) z postanowieniami wpisanymi na podstawie art. 479⁴⁵ k.p.c. do Rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone;

i jednocześnie stwierdza się zaniechanie stosowania tej praktyki z dniem 8 maja 2008 r.

Uzasadnienie

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura Urzędu w Krakowie (zwany dalej „Prezes UOKiK” lub „organ antymonopolowy”) przeprowadził postępowanie wyjaśniające mające na celu ustalenie, czy zapisy zawarte w stosowanych w obrocie z konsumentami przez Prywatne „Tęczowe” Przedszkole z siedzibą w Przemyślu (zwane dalej „Przedszkole”) wzorcach umów nie są niedozwolonymi postanowieniami umownymi określonymi przez przepisy Kodeksu cywilnego oraz czy

nie stanowią naruszenia uzasadniającego wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W toku postępowania wyjaśniającego Przedszkole przedłożyło:

- *Kartę zgłoszenia dziecka do Przedszkola,*
- *Statut Niepublicznego Przedszkola o nazwie: Prywatne „Tęczowe” Przedszkole w Przemyślu.*

Przeprowadzona analiza przedłożonych dokumentów wykazała, że *Statut Przedszkola* zawiera postanowienie, które zostało wpisane do Rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.

Uwzględniając powyższe, w dniu 21 kwietnia 2008 r., postanowieniem Nr RKR – 194/2008, zostało wszczęte postępowanie w sprawie stosowania przez przedsiębiorców Zofię Zwolińską oraz Ewę Cichońską prowadzących Prywatne „Tęczowe” Przedszkole z siedzibą w Przemyślu praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na stosowaniu w *Statucie Przedszkola* postanowienia w brzmieniu:

§ 16 Statutu Przedszkola „Dziecko zostaje skreślone z listy wychowanków w przypadku nie wywiązywania się Rodziców z płatności za pobyt dziecka w przedszkolu”,

co może stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 *ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.)* – zwanej dalej „ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów”.

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania – pismem z dnia 8 maja 2008 r. prowadzący Przedszkole wyjaśnili, co następuje:

Kwestionowany zapis § 16 *Statutu Przedszkola* nigdy w praktyce nie miał zastosowania. W przypadku nie wywiązywania się rodziców/opiekunów prawnych dziecka z płatności zawsze były przeprowadzane rozmowy ostrzegające o możliwości skreślenia dziecka z Przedszkola, a sprawy załatwiane były polubownie natomiast zaległości w płatnościach rozkładane na raty.

Jednocześnie prowadzący Przedszkole wprowadzili zmianę w dotychczas obowiązującym *Statucie Przedszkola* polegającą na wykreśleniu zapisu budzącego wątpliwość i poinformowali organ antymonopolowy, iż kwestionowany zapis zastąpiony został zapisem o treści:

§ 16 *Statutu Przedszkola*

„1. Rodzice nie wywiązujący się z obowiązujących opłat za pobyt dziecka w przedszkolu otrzymują wezwanie do uregulowania zaległości w nieprzekraczalnym terminie trzech miesięcy.

1. Wezwanie do zapłaty, o którym mowa w punkcie pierwszym zawiera pouczenie, że brak uregulowania zaległości powoduje skreślenie dziecka z listy wychowanków przedszkola.
2. Dziecko zostaje skreślone z listy wychowanków w przypadku nie wywiązania się Rodziców z płatności za pobyt dziecka w przedszkolu po spełnieniu warunków o których mowa w punkcie 1 i 2.”

Prowadzący Przedszkole poinformowali również, iż nowy *Statut Przedszkola* uwzględniający wprowadzone zmiany obowiązuje od dnia 8 maja 2008 r.

Prezes UOKiK ustalił, co następuje:

Prywatne „Tęczowe” Przedszkole z siedzibą w Przemyślu jest prowadzone przez przedsiębiorców: Zofię Zwolińską wpisaną do ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Prezydenta Miasta Przemyśla pod numerem 13082/01/05 oraz Ewę Cichońską wpisaną do ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Prezydenta Miasta Przemyśla pod numerem 13083/01/02/05.

Prywatne „Tęczowe” Przedszkole z siedzibą w Przemyślu jest placówką niepubliczną, wpisaną do ewidencji szkół i placówek niepublicznych prowadzonej przez Prezydenta Miasta Przemyśl pod numerem E-43200/1/02. Przedszkole działa na podstawie *ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. 1991 Nr 95 poz. 425 z późn. zm.)* oraz przepisów wykonawczych. Świadczenie usług przedszkolnych odbywa się odpłatnie.

Stosowany przez Przedszkole *Statut Przedszkola*, jest wzorcem umownym w rozumieniu art. 384 k.c., którego postanowienia są bezpośrednio stosowane w umowach, jakie Przedszkole zawiera z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka. Odpłatne świadczenie usług przedszkolnych odbywa się w oparciu o *Kartę zgłoszenia dziecka do Przedszkola* oraz – stanowiący integralną część ww. *Karty zgłoszenia dziecka do Przedszkola – Statut Przedszkola*. Do umowy o świadczenie usług przedszkolnych stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia, zgodnie z art. 750 k.c. Umowa ta jest umową wzajemną, w której świadczeniem głównym są usługi edukacyjne (usługi przedszkolne), za które konsument uiszcza opłaty. W umowie tej występują zatem dwie strony: Przedszkole oraz rodzice/opiekunowie prawni dziecka.

Rodzice/opiekunowie prawni dziecka, z którymi Przedszkole zawiera umowy o odpłatne świadczenie usług przedszkolnych są konsumentami w rozumieniu art. 22¹ Kodeksu cywilnego, tj. osobami fizycznymi dokonującymi czynności prawnej nie związanej bezpośrednio z ich działalnością zawodową lub gospodarczą.

Natomiast osoby prowadzące Przedszkole są przedsiębiorcami w rozumieniu *ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. 2004, Nr 173, poz. 1807 z późn. zm.)*.

W świetle art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione z nim indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (są to tzw. niedozwolone postanowienia umowne). Stosownie do paragrafu 3 tego przepisu, nie

uzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu; w szczególności odnosi się to do postanowień umowy przyjętych ze wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

Mając powyższe na uwadze, Prezes UOKiK zważył, co następuje:

Na wstępie należy stwierdzić, iż treść art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów wskazuje, że jej przepisy mają zastosowanie wyłącznie do ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów, podejmowanej w interesie publicznym. Zatem warunkiem koniecznym do uruchomienia instrumentów określonych w tej ustawie jest zaistnienie takiego stanu faktycznego, w którym działania przedsiębiorcy naruszają przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i jednocześnie stanowią zagrożenie dla interesu publicznego bądź też naruszają ten interes.

Niniejsze postępowanie dotyczy stosowanego przez Przedszkole wzorca umownego. Wzorzec ten ma zastosowanie przy zawieraniu umów z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka przyjmowanego do Przedszkola. Dotyczy on zatem obecnych i wszystkich potencjalnych kontrahentów Przedszkola, co oznacza, iż może mieć zastosowanie do nieokreślonego z góry kręgu adresatów. Stwierdzić zatem należy, że niniejsze postępowanie prowadzone było w interesie publicznym.

Przepis art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działania przedsiębiorcy. Zgodnie z tym przepisem, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone, o których mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., naruszenie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji.

Zatem kolejne punkty art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów precyzują klauzulę generalną wyrażoną w zdaniu pierwszym niniejszego przepisu poprzez egzemplifikację najczęściej występujących form praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Natomiast przepis art. 24 ust. 2 pkt 1 wprost uznaje za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów stosowanie postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone.

Zważyć należy również, iż w uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt. III SZP 3/2006) Sąd Najwyższy podkreślił, że praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów obejmuje również przypadki wprowadzenia jedynie zmian kosmetycznych polegających na przestawieniu szyku wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru, która wywołuje takie same skutki godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej co wpisana do rejestru.

Aby było możliwe stwierdzenie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, niezbędne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek, tj:

- działania przedsiębiorcy muszą nosić znamiona bezprawności,
- działania te muszą naruszać zbiorowe interesy konsumentów.

Przesłanka bezprawności

Pojęcie bezprawności nie jest pojęciem prawnie zdefiniowanym. Należy zatem przyjąć, zgodnie z literalnym jego brzmieniem, że za „działanie bezprawne” uważa się takie zachowanie, które jest sprzeczne z nakazem lub zakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednie zastosowanie w stosunkach wewnętrznych oraz z zasadami współżycia społecznego. Bezprawność jest czynnikiem o charakterze obiektywnym, tj. nie zależy od wystąpienia szkoda ani zamiaru po stronie przedsiębiorcy dopuszczającego się działań bezprawnych.

Zakwestionowane działania Przedszkola w niniejszej sprawie polegają na posługiwaniu się w stosunku do konsumentów – rodziców/opiekunów prawnych dziecka – zapisem we wzorcu umowy, którego treść jest tożsama z treścią postanowień uznanych przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów – za niedozwolone i które zostały wpisane do Rejestru niedozwolonych klauzul umownych.

Zgodnie z art. 479⁴² k.p.c. Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w razie uwzględnienia powództwa o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w sentencji wyroku przytacza treść postanowień wzorca uznanych za niedozwolone i zakazuje ich stosowania. Z brzmienia art. 479⁴³ k.p.c. wynika również, że wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.

Kwestia rozszerzonej prawomocności wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, na podstawie którego dokonywany jest wpis postanowienia do Rejestru postanowień umownych uznanych za niedozwolone rozstrzygnięta została w przywołanej powyżej uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006 r. Uzasadniając wyrok, Sąd Najwyższy wskazał, że orzeczenie sądu w danej sprawie ma skutek również wobec osób trzecich, tj. zakaz stosowania klauzuli wpisanej do Rejestru dotyczy wszystkich przedsiębiorców, a nie tylko tych, których dotyczy wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Przy czym, jak podniósł Sąd Najwyższy, zakazane jest wykorzystywanie nie tylko klauzuli w identycznym brzmieniu, ale także klauzuli o zbliżonej treści, która wywołuje takie same skutki, jak klauzula już wpisana.

W przedmiotowej sprawie bezspornym jest, że osoby prowadzące Przedszkole, w zakresie odpłatnego świadczenia usług przedszkolnych są przedsiębiorcami i że stosują w *Statucie Przedszkola* stanowiącym integralną część *Karty Zgłoszenia dziecka do Przedszkola* następujące postanowienie:

§ 16 *Statutu Przedszkola* „Dziecko zostaje skreślone z listy wychowanków w przypadku nie wywiązywania się Rodziców z płatności za pobyt dziecka w przedszkolu”.

Zatem, w celu udowodnienia bezprawności działań przedsiębiorców należy wykazać, że ww. zapis jest tożsamy z zapisami umieszczonymi w Rejestrze postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone.

Zapis § 16 *Statutu Przedszkola* wprowadza zasadę, zgodnie z którą w przypadku nie wywiązywania się Rodziców dziecka z płatności za pobyt dziecka w Przedszkolu, dziecko zostaje skreślone z listy wychowanków.

Tak sformułowany zapis *Statutu Przedszkola* przyznający prowadzącym placówkę prawo do jednostronnego rozwiązania umowy stoi w sprzeczności z przepisem art. 491 k.c. i wprowadza nierówność stron kontraktu pod względem przysługujących im uprawnień do rozwiązania umowy. Zgodnie bowiem z brzmieniem art. 491 k.c. jeżeli jedna ze stron umowy wzajemnej dopuszcza się zwłoki w wykonania zobowiązania, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. W związku z powyższym, przyznanie prowadzącym Przedszkole uprawnienia do odstąpienia od umowy, poprzez skreślenie dziecka z listy wychowanków Przedszkola, wprowadza nierówność stron kontraktu, jakim jest umowa o świadczenie usług przedszkolnych. W żadnym bowiem zapisie *Karty zgłoszenia dziecka do Przedszkola* ani *Statutu Przedszkola*, będącego integralną częścią zawieranej umowy, nie znajduje się zapis przyznający rodzicom/ opiekunom prawnym dziecka uprawnienie do odstąpienia od umowy.

Wobec powyższego Prezes Urzędu uznał, iż zapis § 16 *Statutu Przedszkola* jest zbieżny z następującymi zapisami umieszczonymi w Rejestrze postanowień umownych uznanych za niedozwolone:

- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 29 maja 2006 r. pod numerem 726, w brzmieniu: „*Nieusprawiedliwione zaleganie z uiszczeniem czesnego lub innych opłat spowoduje skreślenie z listy studentów*”,

- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 18 października 2006 r. pod numerem 902 w brzmieniu: „*Z powodu nieziszczenia opłaty w terminie student może zostać skreślony z listy studentów*”.

Powyższe klauzule dotyczą możliwości odstąpienia od umowy w razie nie spełnienia przez jedną ze stron zobowiązania w terminie. Jak wynika z powyższego Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zakwestionował możliwość kształtowania uprawnień stron umowy wzajemnej w sposób rażąco nierówny, przyznający jednej ze stron możliwość rozwiązania umowy w przypadku nieterminowego wykonania zobowiązania przez konsumenta.

Przesłanka naruszenia zbiorowych interesów konsumentów

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie definiuje pojęcia zbiorowego interesu konsumentów, stwierdzając jedynie w art. 24 ust. 3, że nie jest nim suma zbiorowych interesów konsumentów. W świetle przepisu art. 1 ust. 1 ustawy – powołanego na wstępie uzasadnienia prawnego niniejszej decyzji - należy przyjąć, że ze zbiorowymi interesami konsumentów mamy do czynienia wówczas, gdy działania przedsiębiorcy są powszechne i mogą dotknąć każdego potencjalnego konsumenta będącego kontrahentem przedsiębiorcy.

W orzecznictwie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów utrwalił się pogląd, iż naruszenie interesu publicznoprawnego ma miejsce wówczas, gdy skutkami działań sprzecznych z przepisami prawa antymonopolowego dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, względnie, gdy działania te wywołują na rynku inne niekorzystne zjawiska (wyrok SA z dnia 24 stycznia 1991 r., sygn. akt XV Amr 8/90; wyrok SA z dnia 4 lipca 2001 r., sygn. akt. Ama 108/00).

Stanowisko to potwierdzone zostało również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 września 2003 r. (sygn. akt: I CKN 504/01) stwierdził, że *„nie jest zasadne uznawanie, że postępowanie z tytułu naruszenia ustawy antymonopolowej można wszczynać tylko wtedy, gdy zagrożone są interesy wielu odbiorców, a nie jest to możliwe w sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest tylko jeden konsument. Wydawane orzeczenie ma bowiem wymiar znacznie szerszy, pełni także funkcję prewencyjną, służy bowiem ochronie także nieograniczonej liczby potencjalnych konsumentów.”*

Stosowany przez prowadzących Przedszkole *Statut Przedszkola* stanowiący integralną część *Karty zgłoszenia dziecka do Przedszkola* wykorzystywany jest przy zawieraniu umów z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka. Stroną takiej umowy są zarówno rodzice/opiekunowie prawni dzieci aktualnie uczęszczających do Przedszkola, jak i wszyscy przyszli (potencjalni). Zatem krąg adresatów takiego wzorca nie jest z góry określony. Biorąc pod uwagę, że rodzic/opiekun prawny dziecka przyjmowanego do Przedszkola nie ma wpływu na zapisy zawieranej z nim umowy, gdyż nie jest ona z nim indywidualnie negocjowana, uznać należy, że wszelkie zawarte w niej bezprawne zapisy, godzą w jego interes.

Wobec powyższego należy stwierdzić, że obie przesłanki niezbędne dla stwierdzenia stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostały w niniejszej sprawie spełnione.

Mając powyższe na uwadze, Prezes Urzędu uznał, że działania prowadzących Przedszkole zakwalifikować należy jako praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów, określone w art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Stosowanie do art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, nie wydaje się decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującą zaniechanie jej stosowania, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania tej praktyki. W takiej sytuacji Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania.

Z wyjaśnień i dokumentów przedstawionych przez prowadzących Przedszkole w toku postępowania wynika, iż z dniem 8 maja 2008 r. ich działania przestały stanowić praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów. Organowi antymonopolowemu przedłożony został nowy *Statut Przedszkola*, nie zawierający zapisów budzących wątpliwość oraz przekazana została informacja, że w zmienionej treści *Statut Przedszkola* obowiązuje od dnia 8 maja 2008 r.

Wobec powyższego, orzeczono jak w sentencji.

Stosowanie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji służy odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie- Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura w Krakowie, 31 – 011 Kraków, Pl. Szczepański 5, w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia decyzji.

Z upoważnienia Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Otrzymują:

1. Zofia Zwolińska, Ewa Cichońska
Prywatne „Tęczowe” Przedszkole
Ul. Wybrzeże Jana Pawła II 70,
37 – 700 Przemyśl
2. RKR a/a